

Jaargang 38, Sdu Uitgevers, december 2007

de Architect

extra

Jaaroverzicht architectuur
Nederland 2007

VORM VOLGT KLIMAAT

De architectuur mag dan dit jaar niet wezenlijk zijn veranderd en zich in Nederland op een ongekend hoog niveau bevinden, de condities zijn dat wel. Doordat de steden op enorme schaal zijn uitgegroeid tot verstedelijkte regio's is de context van de architectuur sterk veranderd. Enige reden om tevreden achterover te leunen, is er dan ook niet.

In de film *An Inconvenient Truth. A Global Warning* waarschuwt Al Gore voor de gevolgen van 'global warming'. De gletsjers smelten niet alleen in de Himalaya, maar ook in de Alpen, op de Noord- en Zuidpool en op Groenland. Onheilspellende grafieken laten zien, dat de stijgende temperaturen samenhangen met de groeiende uitstoot van CO₂. Het leidt tot forse tropische stormen, het uitsterven van het koraalrif en de stijging van de zeewaterspiegel.

Zoals Anthony Vidler deze jaargang in *de Architect* betoogde, zal de architectuur in ieder geval moeten aantonen, dat haar handelingen geen negatieve effecten hebben. Het minste wat je kunt verwachten, is dat een gebouw geen schade meer aan de context berokkent. In de optiek van Vidler zouden architecten echter meer moeten doen en zich moeten ontwikkelen tot pleitbezorgers van een betere omgeving.

De vorm hangt hiermee niet meer af van de functie, zoals Louis Sullivan ooit stelde, maar evenmin is ze permanent, zoals Aldo Rossi in zijn kritiek op het naïeve functionalisme poneerde. De verhouding van de vorm tot het programma verandert en begint af te hangen van atmosferische omstandigheden.

Een nieuwe agenda tekent zich af. Belangrijke punten hiervan zijn de mogelijke energiebesparingen en de recycling van materialen, maar ook de dispositie van gebouwen. Er moet weer worden nagedacht over het gebouw; ook het ontwerponderzoek moet hierop worden afgestemd. In gebouwen moeten culturele en natuurlijke genoegens immers op zodanige wijze worden verenigd, dat het de kwaliteit van het leven van de gebruikers sterk verbetert.

Harm Tilman

1 Jo Janssen Architecten en Wim van den Bergh Architect, Piazza Ceramique, Maastricht. Foto Kim Zwarts

2 MVRDV, Parkrandgebouw, Amsterdam. Foto Rob 't Hart

LEVEN IN EEN NOTENDOP

In de huidige stadsvernieuwingsopgave zijn verdichting en functiemenging sleutelwoorden.

Om deze doelstellingen te bereiken, staat het collectieve woongebouw volop in de belangstelling. Deze typologie lijkt het beste in staat om de meest diverse combinaties van programma's in zich te verenigen. Door de relatief hoge dichtheden die in deze gebouwen worden gerealiseerd, creëren ze een draagvlak voor gewenste sociale en culturele voorzieningen. Zo ontstaan gebouwen die een specifiek antwoord zijn op lokale condities.

Naast sociale voorzieningen, worden wonen en werken steeds vaker gecombineerd. Hierbij wordt rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn het Piazza Ceramique in Maastricht door Jo Janssen en Wim van den Bergh en het Multifunk gebouw in Amsterdam door ANA architecten. Door de plattegrond kolomvrij te ontwerpen, kunnen de gebruikers zelf beslissen hoe ze de ruimte indelen en is eenvoudig te schakelen tussen verschillende functies. De gebouwen kunnen zo inspelen op de wensen vanuit de markt.

Veiligheid en welbevinden zijn de laatste jaren belangrijke thema's bij binnenstedelijke bouwopgaven. Binnen het collectieve woongebouw worden doorkijkjes, zichtlijnen, collectieve ruimtes en het verweven van publiek en privé ingezet als architectonische elementen die de sociale interactie bevorderen en daarmee het gevoel van veiligheid vergroten. De functiemenging zorgt ervoor dat de bewoners in hun dagelijkse bezigheden meer bij het gebouw betrokken zijn, dit versterkt het gemeenschapsgevoel.

Maatschappelijke ontwikkelingen vinden hun weg naar de plattegrond van de individuele woning. In de beslotenheid van het privédomein wil de bewoner zelf uitmaken waar en wanneer hij deelneemt aan het sociale verkeer, ook met betrekking tot de eigen partner of familie. Meer vrijheid in de indeling van de woning is hierop het antwoord. Flexibiliteit in programma en plattegrond zijn de troeven van het collectieve woongebouw. Door de mogelijkheid voor de gebruiker om binnen deze typologie een eigen leefwereld te definiëren, vormt ze een aantrekkelijk alternatief voor de grondgebonden woning.

Sander Woertman

Piazza Céramique in Maastricht door Jo Janssen Architecten en Wim van den Bergh Architect

In de Maastrichtse wijk Céramique ontwierp Jo Janssen Architecten samen met Wim van den Bergh een ensemble van drie gebouwen. Het drietal ligt verscholen achter het kantoorgebouw voor Rijkswaterstaat door Hubert-Jan Henket. Terwijl een volume hiervan de versmalde maat overneemt, ligt het tweede blok juist tegen de rooilijn aan, waardoor de groenstrook naast het gebouw van Henket kan worden doorgetrokken. Doordat iedere straat een andere kopbebouwing krijgt, wordt het verschil in schaal en lengte beantwoord. De gebouwen vormen een alternatief voor de veelal gesloten bouwblokken met semipublieke binnenruimtes in Céramique. Opvallend is de doordachte materialisering

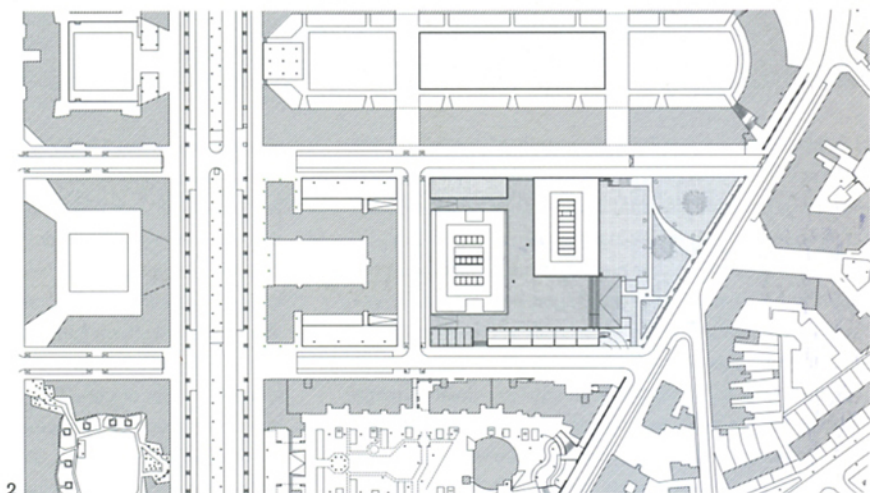
van de gebouwen. De collectieve atria zijn bekleed met hout-fineer wand-panelen en natuurstenen vloerplaten. Plaatselijk komen vlakken van ruw pleisterwerk voor. Deze bieden een moment van overzicht in de route naar de privé-vertrekken. Ook de interieurs van de woon- en werkeenheden zijn nauwkeurig uitgewerkt. Er is sprake van een terughoudende regie van aftimmerwerk en installatietechniek. Gevelkozijnen en loggia's zijn zowel buiten als binnen nauwkeurig gedetailleerd. Door zijn ongebruikelijke kwaliteiten appelleert het aan het Zuid-Europese kosmopolitische levensgevoel waarmee Maastricht, of althans het Céramiqueterrein, zich tracht te onderscheiden van de Hollandse nuchterheid.

De compositie van de bouwvolumes is een welkom alternatief voor de gesloten bouwblokken op de rest van het terrein. Foto Kim Zwarts

1

- 1 Het trappenhuis in het atrium.
 - 2 Situatie
 - 3 De collectieve ruimtes zijn doordacht en solide gematerialiseerd.
 - 4 Interieur. De plattegrond is door het ontbreken van kolommen vrij indeelbaar.
- Foto's Kim Zwarts*

2

3

4